

Pri podrobnem razvijanju gradbenega programa našteva Djurić devet železniških dvotirnih prog, ki jih moramo zgraditi kot osnovo svoje železniške mreže. In sicer: 1. italijanska meja-Ljubljana-Zagreb-Beograd-rumunska meja; 2. madžarska meja-Beograd-Niš-Skoplje-Solun; 3. Spljet-Zagreb-nemškoavstrijska meja; 4. Spljet-Subotica-madžarska meja; 5. Spljet-Beograd-madžarska in rumunska meja; 6. Drač-Beograd-madžarska meja; 7. Drač-Skoplje-bolgarska meja; 8. Drač-Solun; 9. Sarajevo-Skoplje-bolgarska meja. Najvažnejša od vseh je prva. Razmotrivajoč v podrobnem, kje naj bi se izpeljale navedene proge, zavrže avtor na mnogih mestih celo dosedanje progo — tako tudi pri naši južni železnici! — hoteč makar potom dragih predorov doseči najkrajšo zvezo.

Knjižici je pridejan tudi zemljevid naše kraljevine z označitvijo predlaganih prog.

— Danes, ko še vedno nimamo določenih meja, ko je naše denarno, gospodarsko stanje še čez mero razrovano, je težko govoriti o izvršljivosti posameznih točk. Človeka moti zavest, da smo še močno oddaljeni od praktičnega izvrševanja takih dalekosežnih načrtov in da je še cela vrsta soodločujočih činiteljev, ki bodo tehtno modificirali našo železniško gradbeno politiko. Pred vsem pa bomo učinke kritične dobe, ki jo preživljamo, čutili predolgo, da bi mogli kmalu vse tako korenito preurediti, kakor svetuje avtor knjižice.

Anton Melik-Loboda.

W. Wilson: Nova sloboda. Preveo Djordje Pejanović. Izdanie I. Dj. Djurdjevića, Beograd-Sarajevo. 1919. Cena 5 K. (v cirilici).

Mislim, da ne bom preveč grešil, ako rečem, da izgublja Wilson izredno popularnost, ki si jo je pridobil pri nas zlasti proti koncu svetovne vojne. Poznam ljudi, ki so takrat, ko se je vse opajalo z njegovimi tezami glede bodoče mednarodne in državne politike, ne le skeptično, temveč prepričano opozarjali, da se na teh temeljih ne bo gradila naša državna, narodna bodočnost. Toda da bo Wilson pokazal tako malo umevanja geneze, rekreacije naše narodnosti, kakor se je to zgodilo na Koroškem, to mu že lahko malo zamerimo. Da je v našem sporu z Italijo kljub razmeroma izredno vnetemu zastopanju naših koristi vendarle ne majhne kose naše zemlje priznal Italijanom, nad tem se zgodovinar pariške mirovne konference ne bo preveč zgražal. Dalje je ideologija katastrofalne socialne revolucije, diktature proletarijata, pretila, da tudi v notranjepolitičnem življenju prevrže Wilsonovo smer demokratičnega meščanstva. — Vse te okoliščine so povzročile, da bo zanimanje za pričujočo knjigo bistveno manjše, kakor bi bilo na pr. v kritičnem letu 1918.

Knjiga je prevod zbirke glavnih volilnih govorov, ki jih je imel Wilson v zadnji dobi o priliki raznih volilnih bojev v Uniji (prirejen po nemški izdaji, ki je izšla l. 1914 v Münchenu). Wilson obravnava v njih glavne svoje ideje z ozirom na notranje uredbe Združenih držav, boj zoper kolosalne monopolne trustovske organizacije, ki utesnjujejo svobodno gospodarsko življenje, boj za popolno državljansko enakopravnost bodisi v gospodarsko-produkcijskem kakor upravno-političnem oziru. To so ideje, ki so obenem več ali manj program ameriške demokratske stranke, kateri je Wilson vodja. — Knjiga je pisana izredno živahno, pozna se, da ji je bil namen sveža, neposredna učinkovitost. Izmed živahnih podob in definicij ameriških značilnosti naj za primer navedem sledečo: „Kaj je svoboda? Jaz si mislim svobodo kot velik stroj. Ako se sestavijo deli tega stroja nevesče in tako, da se eden del ustavlja in

zastaja, dočim se hoče drug del gibati dalje, tedaj se pokvari cel stroj in se ustavi. Svoboda poedinih delov obstoji v najboljšem skladu in sklepu vseh delov . . .“

Knjiga obravnava tedaj pred vsem probleme ameriške notranje politike, je pa za nas zanimiva ne le radi interesa za Unijo, temveč tudi radi spoznavanja idej moderne demokracije sploh, dasi bomo pač v praksi morali iskati in najti svojih smeri in potov, primernih našim razmeram.

Prevajavec je pridel knjigi primeren uvod, ki bravca uvaja po eni strani v zgodovino Wilsonovega javnega dejstvovanja, po drugi pa karakterizira glavne črte njegove notranjepolitične ideologije.

Anton Melik-Loboda.

Prešernov „Moravski trg Lescé“ in „grofič z Moravskega“. V romanci „Judovsko dekle“, ki jo je Prešeren objavil dne 16. januarja 1845. v 3 štev. „Illyrisches Blatt“, je kraj dejanja tako-le določen: „Stoji moravski trg Lescé“, . . . „tempelj njih daleč stoji“ (namreč židovski) . . . „da v divnjak grem sprehajati se. Tam lepe rožice cveto, vesele ptičice pojo, se plašne srnice paso“ . . . „Ko v grajski divnjak je prišla . . .“

Tako opisani kraj ni utopija, marveč je realnost. Imenuje se uradno Lysice; domačini pa izgovarjajo Lésice, ker so Horáci (= gorjanci), ki govoré splošno *e* namestu *y* (to posebnost imajo tudi njih sosedje Hanáci: *rebe bele = ryby byly*). Kakor piše Prešeren *rožce, krajnsna, božca, čebélca, čútarca*, tako piše tudi *Lesce*. Zavoljo rime z besedama *cvetě* in *deklě* je pa pesnik naglašal *Lescé*. — Lysice so trg na Moravskem, (sodni okraj: Kunštat, polit. okraj Boskovice; nekdanje okrožje: Brno) ki ima okrog 2000 prebivavcev, med njimi nekaj Židov; v Prešernovi dobi so hodili ti v Kunštat ali Boskovice k službi božji, ker ni bilo templja v Lysicah. V tem trgu je grad grofa Dubskega s parkom in zverinjakom („grajski divnjak“), v katerem so bile mnogo let srne, kakor so mi povedali leta 1896. tamkajšnji domačini. (Riegerjev „Slovník naučný“ in Ottov „Sl. naučný“ pod besedo „Lysice“.) Pod lysiško župnijo in pošto spada tudi vas Drnovice, kjer ima baron Dubský z Třebomyslic alodijalno posestvo, grad, pristavo, opekarno in svetovnoznano tvornico za žreblje. Ta vas se omenja v zgodovini že leta 1131. (Riegerjev in Ottov Slovník pod besedo „Drnovice“.) Ni sicer izključeno, da je poznal Prešeren Lysice („Lesce“) zgolj po kakem popisu; toda ker je njegova sestra Alenka večkrat pravila, da je bil njen brat France na Moravskem pri roditeljih nekega mladega plemiča ^{20. tomo} jurista, ki ga je poučeval, je verjetnejše, da je bil pesnik sam v Lysicah, kjer ^{21. tomo} je posestvo Dubskih. —

Neki pripadnik omenjene rodovine, ki ima in je imela grad v Lysicah (in tudi v bližnjih Drnovicah), je izdal dne 14. marca 1828 Prešernu nravnostno izpričevalo o dobi od absolutorija do promocije. Prim. L. Pintar „Prešeren v šolah“ (Lj. Zvon, 1902, 630 — 634) in istega pisatelja „Književne drobtinice“ (ZMS, 1902, 168). Taka izpričevala so sicer smele izdajati vse poštene, oblastvom znane osebe — in takih je poznal Prešeren na Dunaju dovolj, ker je nekaj let poučeval sinove raznih imenitnih gospodov — a verjetnejše je pač, da je pesnik naprosil kako tako osebo, s katero je bil osebno znan (n. pr. očeta, ali strica kakega svojega učenca), ko pa da bi se obrnil do tujega človeka. Plemič se je podpisal na dokumentu „Franz Freiherr Dubsky von Třebamyslic k: k: Kämmerer und Major in der Armee“. Rojen je bil leta 1784, v grofovski stan povišan l. 1848, umrl je l. 1873. na Dunaju. Izmed njegovih treh sinov je pro-